

Strasti a slasti technické asistence v Egyptě

V roce 2008 oslovil české statistiky Dánský statistický úřad, zda by se chtěli zapojit do programu technické asistence, který byl zaměřen na rozvoj statistiky v Egyptě. Český statistický úřad souhlasil a skupina expertů záhy vyjela na africký kontinent. Jaké byly **soukromé dojmy Marka Rojíčka**, dokumentuje následující příspěvek.

Asi nejvýznamnějším rysem tohoto projektu, na rozdíl od jiných, byla značná kulturní odlišnost. Egypt je stát, který má na jednu stranu obrovskou historii, na kterou jsou tamní lidé velmi hrdí, a na druhou stranu je to z pohledu Evropana velmi chudá země s často otřesným sociálním standardem a stavem životního prostředí. Vzhledem k tomu, že většinu této země zabírá poušť, ekonomická aktivita se koncentruje do delty řeky Nil a turistických letovisek na pobřeží Rudého moře.

Egypt nemá samostatný statistický úřad, ale statistika je součástí instituce zvané CAPMAS (Central Agency for Public Mobilisation and Statistics). Jak vyplývá z názvu této instituce, byla zřízena původně pro mobilizaci občanů do armády, což s sebou neslo i nutnost vést jejich evidenci. Postupně se agenda této instituce rozšířila i o další statistiky včetně ekonomických. Výjimkou jsou národní účty, které se sestavují na Ministerstvu ekonomického rozvoje (dříve Ministerstvo plánování). Kromě ústředí má CAPMAS také několik regionálních poboček a celkově zaměstnává zhruba šest tisíc lidí. Vzhledem k velmi nízké produktivitě práce je v Egyptě všude vysoká přezaměstnanost, což platí zejména pro státní sektor, ale i služby obecně. Také v CAPMASu řada lidí ve skutečnosti nepracuje, ale jen do práce dochází.

Špatná komunikace

Prezidentem CAPMASu byl armádní generál, pro něhož statistika rozhodně nebyla klíčovou agendou jeho úřadu. Gestorem projektu na egyptské straně byl druhý nejvýznamnější člověk v této instituci, ředitel sekce informačních technologií Bahy Eldin Mortagy. Byl to muž s velkým rozhledem a excelentním vystupováním, který byl hlavním iniciátorem tohoto projektu. Měl oprávněný pocit, že Egypt potřebuje modernizovat svůj statistický systém. Praktickou koordinaci za egyptskou stranu zajišťovala Awatef Hussein zodpovědná za ekonomické statistiky.

Důležitou roli v každém podobném projektu hraje zástupce poskytovatele technické asistence v dané zemi, tzv. resident twinning advisor (RTA), který má na starosti organizaci práce expertů a komunikaci

s institucí přijímající pomoc. Tuto funkci plnil Peter Ottosen z Dánského statistického úřadu, nutno však přiznat, že z pohledu nás expertů ne zcela ideálně, protože organizace celého projektu měla značné mezery a řadu věcí bylo potřeba opakovaně urgovat. Do jisté míry v tom však hrálo roli i specifické kulturní prostředí a obtížné vyjednávání s egyptskými partnery. Nezbytná byla také úloha tlumočnicků, protože většina pracovníků CAPMASu neovládala angličtinu na komunikační úrovni.

První návštěva v listopadu 2008, které jsem se zúčastnil spolu s finským expertem Markku Sur-Kujalou, pro nás Evropany znamenala velmi příjemnou změnu klimatu, kdy se teploty pohybovaly okolo 30 stupňů. Několik dalších návštěv připadlo na letní měsíce, kdy bylo v Egyptě velmi vyčerpávající horko, takže nebylo snadné opustit klimatizovaný hotel.

Egypt nemá samostatný statistický úřad, ale **statistika je součástí instituce zvané CAPMAS** (Central Agency for Public Mobilisation and Statistics).

První zážitky

Při prvním příletu do Káhiry je člověk šokován velikostí této megapole. Z letadla se naskytá pohled, který připomíná záběry z leckterého apokalyptického filmu. Obrázek je téměř jednobarevný, vedle sebe jsou naskládány budovy jedna jako druhá. Úzký pás zeleně je pouze místy okolo Nilu. Pyramidy v Gíze jsou prakticky nalepeny na bytovou zástavbu a pouze plot brání tomu, aby domy stály v jejich bezprostředním sousedství. Co se týče ubytování, není radno v Egyptě šetřit a vzít zavděk hotelem s méně než pěti hvězdičkami. V Káhiře je paradoxní situace – zatímco všude jinde na světě je centrum města nejdražší, zde

Byl to evropský projekt

Projekt byl financován Evropskou komisí v rámci spolupráce se stře-domořskými zeměmi. Spolu s kolegy Jiřím Vopravilem, Jaroslavem Sixtou a Vladimírem Kermietem jsme se podíleli na části týkající se zlepšování statistiky národních účtů a nezjištěnou ekonomiku. Další částí projektu, do kterých byli zapojeni experti z ostatních zemí (Dánska, Švédska, Finska a Lotyšska), se týkaly kromě **zlepšení kvality konkrétních statistik** také **zlepšení institucionálního prostředí** – dodržování základních principů, organizace a lidských zdrojů, dále zlepšení využívaných informačních technologií a také vedení registru ekonomických subjektů.

se naopak koncentrují nejlevnější hotely. Důvodem je neuvěřitelný hluk, zápach, smog a špína, což je pro návštěvníky z vyspělejší části světa obtížně přijatelné.

Cesta na pracoviště

CAPMAS se našťástí nacházel v jedné z lepších čtvrtí spíše na okraji města směrem k letišti, poměrně blízko prezidentského paláce. Tehdejšího prezidenta Mubaraka však ve skutečnosti viděl jen málokterý obyvatel Káhiry – když svůj palác příležitostně opouštěl, byly uzavírány celé ulice. V této oblasti byl však jen jeden pětihvězdičkový hotel, který musel být rezervován s větším předstihem. To se u první návštěvy nepodařilo a měl jsem tak možnost zakusit i nižší standard a připadalo mi, jakoby se zde nejméně na tři desetiletí zastavil čas, nikoli však chátrání. Obdobná opatrnost jako u hotelů byla namístě i u stravování, které lze bez rizika absolvovat jen v restauracích dražších hotelů. Levnější variantou jsou provozovny McDonalds, které v tomto městě představují ostrůvky civilizace a jistot (použitelná toaleta, bezpečné jídlo, klimatizace a připojení k internetu). Na pokus ochutnat něco z místní kuchyně doplatili někteří mí kolegové těžkou střevní infekcí.

Vyčerpávající jednání

Kapitolu samu pro sebe představuje všudypřítomné smlouvání a snaha cizince „natáhnout“, kde se dá. To, co se zpočátku jeví jako zajímavá hra, se časem stává velmi obtěžujícím a vysilujícím. Pokud však člověk nechce platit v obchodech a za služby nehorázné částky, je nucen tyto praktiky přijmout a o všem se donekonečna dohadovat. Platí to také v taxicích, kde je nutné se většinou dohodnout na ceně předem, přičemž je potřeba dobře odhadnout délku trasy. Samotná jízda taxikem několik desetiletí starým v zoufalém

„Egyptané se dívají nedůvěřivě na cizince, kteří je přijedou, něco naučit“ a dávají najevo svou hrdost, “ tvrdí autor příspěvku Marek Rojíček.

technickém stavu a s absencí bezpečnostních pásů je navýsost adrenalinovou záležitostí, kdy řidič ve vysoké rychlosti kličkuje v několika proudech vozidel a jen o centimetry míjí ostatní vozidla. Respekt si přitom vynucuje nepřetržitým troubením, bez klaksonu by se zdejší řidiči opravdu neobešli. Obdobně dobrodružným počinem je přecházení silnic, kdy má chodec volbu buď se vrhnout do silnice a doufat, že to zvládne, nebo si vzít taxíka a nechat se na druhou stranu převézt.

Poměrně náročné bylo i samotné jednání s egyptskými kolegy. Dívají se nedůvěřivě na cizince, kteří je přijedou „něco naučit“ a dávají najevo svou hrdost. Trvá delší dobu, než se podaří je přesvědčit o tom, že naše rady jim mohou být užitečné. Čím je člověk mladší, tím to má těžší, protože v arabských zemích tradičně hraje seniorita důležitou roli. Klíčové bylo přesvědčit o užitečnosti našich rad zejména dva nejstarší a vážené experty se zkušenostmi z působení v OSN, kterými byli Qutb Salem a Kamal El Araby. Na jednom jednání můj kolega opako-

vaně trpělivě vysvětloval podstatu výpočtu zisku z držby zásob v národních účtech. Teprve poněkoličkáte, když celý postup podrobně nakreslil na tabuli, jeden z těchto pánů kývl a řekl: „Ano, má pravdu“. Poté se atmosféra uvolnila a další jednání se neslo v daleko přátelštějším duchu. Často jsme měli pocit, že teprve naše přítomnost rozproudila jejich vnitřní komunikaci, když po našich dotazech následovala velmi dlouhá a emotivní debata mezi zástupci jednotlivých statistických útvarů, jakže to vlastně je. Zásadní překážkou pro zlepšování kvality národních účtů bylo jejich institucionální oddělení od ostatních statistik, které vzniklo v minulosti z politických důvodů. Cílem CAPMASu bylo získat sestavování této statistiky zpět do této instituce, k čemuž mělo přispět i naše expertní stanovisko.

Tající ledy

Z našeho pohledu byla jednání často velmi neefektivní, protože bylo nutné věci mnohokrát opakovat a vysvětlovat, rovněž tak zadané

úkoly do příští mise byly ze strany Egyptanů brány velmi nezávazně. Na každé jednání se obvykle sešlo mnoho lidí, řada z nich se však očividně přišla podívat jen ze zvědavosti. Debaty bývaly poměrně vysilující, našťástí trvaly každý den jen čtyři hodiny včetně polední přestávky, kterou Arabové využívají k modlení. Další čas však bylo nutné věnovat přípravě a vyhodnocování každého dne. Přestože bylo poměrně náročné docílit konkrétních výsledků, egyptští kolegové byli velmi zvědaví a vyptávali se na řadu věcí. Po překonání počáteční nedůvěry byli také velmi milí a pohostinní. Kromě pracovní stránky představovala návštěva Egypta příležitost navštívit zajímavá místa a poznat kulturu této země lépe než jako běžný turista. I přes uvedené strasti a počáteční kulturní šok nás účast na tomto projektu nepochybně obohatila a přinesla cenné zkušenosti.

Marek Rojíček
sekce makroekonomických
statistik